

Zondag 27 juni 2010

Oude Kerk

Dienst van Schrift en Tafel

eerste lezing: I Koningen 19: 19-21

tweede lezing: Lucas 9: 51-62

preek

*gemeente van onze Heer, Jezus Christus,
lieve mensen van God,*

“Keeper, keeper...? hoe lang nog?” schreeuwt een jongetje vlak achter het doel waarin een doelman goed op staat te letten of de bal er aan komt. “Tien minuten!”, roept de keeper. “En wat is de stand?”, Schreeuwt het jongetje. De keeper draait zich om, kijkt naar het jongetje en roept terug: “0-0”. En op dát moment schiet langs hem heen de bal in het doel. Het is geen 0-0 meer. Bij het WK zou dit een onvergeeflijke fout zijn, ik denk dat de keeper wel in kon pakken en dat zijn naam alle krantenkoppen zou halen om zijn onhandigheid. Het filmpje van de keeper en het jongetje is van de landmacht en die vult als oordeel over de keeper het hokje “ongeschikt” in. Vervolgens komt de vraag: heb jij genoeg focus voor de landmacht? Het leek me wel aardig om op dag na veteranendag en tijdens de WK voetbal de preek met dit voorbeeld te beginnen. Doelman zijn vraagt uiterste concentratie en militair zijn vergt een enorm scherpe focus, om geschikt te zijn.

Geschikt of ongeschikt? Jezus doet er ook een uitspraak over, een behoorlijk pittige uitspraak. Hij zegt: wie de hand aan de ploeg slaat en achterom blijft kijken is niet geschikt voor het Koninkrijk van God. Wat bedoelt Hij daarmee?

Daarvoor moet ik eerst uitleggen wat 'de hand aan de ploeg slaan betekent'. Volgens de uitleg van woordenboeken van de Nederlandse taal betekent dit gezegde: het werk aanvangen. Beginnen met werken. Je begint een akker te ploegen. Je wilt rechte voren trekken in dat land, anders wordt het een wel erg kronkelige chaos. Je moet daarbij vooruit kijken, goed focussen, en dan kun je niet achterom kijken, anders zie je niet goed waar je ploegen moet. Net als de doelman, die achteromkijkt en niet voor zich, zodat hij de bal mist. Zou je volgens deze uitleg van 'de hand aan de ploeg slaan' de opmerking van Jezus duiden dan zou je zeggen: wie aan de toekomst van Gods Rijk werken wil en daarmee een begin maakt, moet niet achteromkijken en staren op het verleden.

Maar de Bijbelse betekenis van 'de hand aan de ploeg slaan' is anders. Het is niet dat je begint met werken, maar juist dat je er mee ophoudt. Je moet dit gezegde zien in het verlengde van 'de hand aan iemand slaan': dat is iemand ombrengen. En 'de hand aan jezelf slaan' is: jezelf ombrengen. Je kunt ook de hand aan iets slaan. In Job staat dat men de hand aan het gesteente slaat om er goud en edelstenen uit te winnen. Je breekt het gesteente dus stuk. Wie de hand aan de ploeg slaat, maakt de ploeg kapot.

En dat is precies wat we zien gebeuren in de verzen die we uit I Koningen 19 lezen. Als de grote profeet Elia zijn profetenmantel om Elisa heeft geworpen en hem daarmee tot zijn opvolger heeft gemaakt, slaat Elisa de hand aan de ploeg. Hij maakt die kapot en maakt brandhout van het hout van het juk van de ploeg en hij gebruikt dat als ware het barbecuehout, want hij braadt het vlees van de pasgeslachte ossen er op en geeft het zijn knechten te eten. De ossen die de ploeg voorttrokken, en de ploeg zelf, ze zijn niet meer. En daarmee laat Elisa zijn werkzaamheden als agrariër achter zich, en bereidt hij zich er op voor om profeet te worden, en dan niet zomaar één: hij wordt opvolger van de grote Elia.

Jezus refereert overduidelijk aan dit verhaal van Elia en Elisa als Hij zegt: *wie de hand aan de ploeg slaat en achterom blijft kijken is niet geschikt voor het Koninkrijk van God*. Zo zegt de Nieuwe Bijbelvertaling het. Pieter Oussoren, de man van de Naardense Bijbel vertaalt het nog iets scherper zo: *Niemand die de hand aan de ploeg slaat en achterom kijkt is inzetbaar voor het Koningschap van God*.

In Lucas 9 gaat het er om wie in deze wereld een goede volgeling van Jezus kan zijn. We moeten daarbij bedenken dat dit verhaal speelt in de slotfase van Jezus' leven: we hoorden "toen de tijd naderde dat Jezus van de aarde zou worden weggenomen, ging hij vastberaden op weg naar Jeruzalem". Hij wist wat er komen zou en Hij was bereid die weg te gaan. 'En is niet halverwege omgekeerd, maar heel de weg gegaan' zegt een ontroerend lied van Oosterhuis over Hem. Jezus: Hij heeft het Koningschap van God tot het uiterste vorm gegeven op een manier die bij een aardse koning niet past. *Zijn wieg was een kribbe, zijn troon was een kruis*, zingt een kerstlied. En erger nog: waar vogels een nest hebben en vossen een hol, daar heeft deze Zoon van de Mensen niets om zijn hoofd neer te leggen, zo zegt Hij zelf. Met andere woorden: weet waar je aan begint als je hem wilt volgen, en iets sterker nog: weet waar je voor kiest als je hem op wilt volgen. Het betekent breken met alles wat je vertrouwd was, breken met je verleden, breken met alles wat je aan werk, inkomen, verzekeringen, huisvesting, gezondheid, familiebanden, vrienden ook, aan deze wereld bindt. Het is een totaal loslaten van heel je hebben en houden, als je de hand aan de ploeg slaat, als je besluit je leven de wending te geven van het volgen. Elisa volgt Elia op... dat betekent: stoppen met ploegen. De leerlingen volgden Jezus: stoppen met vissen. Ik wil u volgen waarheen u ook gaat, roept een enthousiasteling uit de menigte. Weet je wel wat je zegt? Weet je wat dat betekent? Geschikt zijn voor het Koninkrijk van God, inzetbaar zijn voor het Koningschap van God... het vraagt je een geestelijke overgave, die je los moet maken van al je aardse bindingen. Zo radicaal versta ik Jezus vandaag, zo radicaal is het ook voor Elisa.

En voor ons?

Ik moet eerlijk zeggen dat de boodschap van Jezus en onze werkelijkheid erg ver uit elkaar staan. Toen ik ooit een zelfde soort strekking verkondigde over het moeten loslaten van al je bezit, zei iemand na de dienst: O, ik mot mien hoese dus verkoopn?

Als ik zou zeggen tegen u en jullie: breek met je familie, verkoop alles wat je hebt, en geef daarbij dus ook je huisvesting op, stop met werken, verlaat je geboortegebied en dus in feite ook: breek daarmee met alle tradities die je dierbaar zijn... ik denk dat je thuis aan de koffie zou zeggen dat dominee Meijer wel eens gestoken zou kunnen zijn door de zon, en in elk geval zijn realiteitszin wat zou hebben verloren.

Tussen die radicale werkelijkheid van Elisa en later Jezus en de werkelijkheid van ons zit een enorme afstand, die ik niet zomaar kan overbruggen. Ik moet wel eerlijk zeggen dat de gedachte van het loslaten van alles om God helemaal te kunnen dienen ergens wel een snaar in mijn geweten raakt, dat je ergens diep van binnen wel doorhebt dat dat misschien de allerbeste weg zou zijn om totaal beschikbaar te zijn voor God. En daarom heb ik diep ontzag voor kloosterlingen, vrouwen, mannen die hun aardse bindingen loslaten ten dienste van God. En misschien nog wel meer ontzag en respect heb ik voor hen die met gevaar voor eigen leven hun roeping volgen door alles achter zich te laten en zich totaal in te zetten voor totaal ontredderden in de derde wereld of in rampgebieden of in eigen samenleving helemaal te gaan voor ontheemde daklozen of ontredderde AIDSpatiënten.. Zeker dus: het appèl van het los moeten laten, spreekt wel tot mijn geweten. Maar onze, dus ook mijn werkelijkheid is anders. Ik hecht aan mijn dierbaren, aan vrienden, geliefde familieleden, aan goede banden met gemeenteleden. Ik hecht aan een veilig onderkomen, aan voldoende voedsel, genoeg kleding en toch ook wel aan zekerheid als het gaat om werk en inkomen.

Wat moet ik dan, wat kunnen wij dan aan met de teksten van vandaag? Moeten we zeggen: het profeetschap van Elisa, het Koningschap in het spoor van Jezus, het is voor ons niet weggelegd? Dat is voor heiligen en niet voor ons?

Ik wil er toch graag iets uit kunnen halen waar we wel wat mee kunnen en wat ons misschien al moeite genoeg kost. Ik ben geïntrigeerd door dat woord geschikt, ook wel vertaald met inzetbaar en ik denk aan het woord beschikbaar.

Ben je geestelijk beschikbaar voor God? Mede door eigen ervaring rijker geworden, kom ik er steeds meer achter dat wij mensen onze geest kunnen vullen met zoveel zorgen, zwarte gedachten over het verleden, angsten om te toekomst of bindingen die ons onderuit halen, dat wij niet meer open staan voor Gods toekomst. Je kunt zo in beslag genomen worden door problemen, dat je de toekomst somber ziet en dat je denkt dat dat Koninkrijk van God een goedbedoeld maar toch wel erg onhaalbaar visioen is. Lukt het je om de donkere kanten die je naar beneden trekken ook eens wat meer los te laten en niet de hoofdrol te laten spelen, en dus ook niet achterom te blijven kijken, dan sta je opener voor het goede. Je wordt beschikbaar voor de Heilige Geest van God. Je menselijke geest die je mag zien als een instrument dat je van God gekregen hebt toen Hij je schiep en dát instrument, wordt meer inzetbaar voor het positieve, voor het goede nieuws, voor het Evangelie, naarmate je het negatieve meer en meer loslaat. En wat mij betreft betekent dat niet dat je niet mag rouwen, en betekent dat niet dat je geen verdriet mag hebben over teleurstellingen, of boosheid om wat jou is aangedaan... maar laat je het blijvend de hoofdrol spelen in je leven, dan kom je niet vooruit. Durf je te focussen op Gods toekomst, op zijn Koningschap en zijn gerechtigheid, dan zet je je eerste stappen als volgeling van Jezus. Dan zie je wat er op je af komt, dan let je goed op wat er om je heen is, dan ga je als vanzelf ook de positieve kanten zien, beleven en waarderen. Als we daar nou eens een begin mee maakten... dan waren we samen al een stap verder. Om ons te helpen die stap te zetten, mogen wij vandaag brood en wijn ontvangen uit de hand van Koning Jezus zelf... Hij die tot het uiterste gegaan is... voor u, voor jou, voor mij.... En wij, wij mogen Hem volgen als wij durven focussen op Hem en op zijn toekomst. Hij nodigt ons met Hém te leven.

Amen